

**Boodschap van de Heilige Vader Franciscus
voor de 106de Werelddag van de migrant en de vluchteling 2020**

[27 september 2020]

**Zoals Jezus Christus, gedwongen te vluchten.
De intern ontheemden opnemen, beschermen, ondersteunen en integreren.**

Aan het begin van dit jaar heb ik in mijn *Toespraak tot de leden van het bij de Heilige Stoel geaccrediteerde corps diplomatique* gewezen op het drama van de intern ontheemden als een van de uitdagingen van de huidige wereld: “De menselijke conflicten en noodsituaties, die nog verergerd worden door klimatologische ontwrichtingen, vergroten het aantal ontheemden en hebben hun weerslag op mensen die al in een toestand van ernstige armoede leven. Het ontbreekt veel van de landen die door deze situaties worden getroffen, aan adequate structuren die het mogelijk maken tegemoet te komen aan de behoeften van degenen die ontheemd zijn” (9 januari 2020).

De *Sectie Migranten en Vluchtelingen* van het *Dicasterie voor de Dienst van de Integrale Menselijke Ontwikkeling* heeft de *Pastorale Richtlijnen betreffende de Intern Ontheemden* (Vaticaanstad, 5 mei 2020) gepubliceerd, in een document dat zich ten doel stelt de pastorale activiteiten van de Kerk op dit specifieke terrein te inspireren en te bezielen.

Om deze redenen heb ik besloten deze Boodschap te wijden aan het drama van de intern ontheemden, een drama dat vaak onzichtbaar is en dat de door de COVID-19-pandemie veroorzaakte mondiale crisis nog erger heeft gemaakt. Deze crisis heeft immers door haar hevigheid, ernst en geografische verbreiding zoveel andere menselijke noden die miljoenen mensen treffen, kleiner doen lijken en internationale initiatieven en hulp, die noodzakelijk zijn om mensenlevens te redden, onderaan op de nationale politieke agenda's geplaatst. Maar “dit is niet de tijd van vergeten. Laat de crisis die wij onder ogen zien, ons niet zoveel andere noden doen vergeten, noden die het lijden van veel mensen met zich mee brengen” (*Boodschap Urbi et Orbi*, 12 april 2020).

In het licht van de tragische gebeurtenissen die 2020 hebben gekenmerkt, breid ik deze Boodschap, gewijd aan de intern ontheemden, uit tot allen die met onzekerheid, verlatenheid, marginalisering en afwijzing ten gevolge van COVID-19 te maken hebben gehad of nog te maken hebben.

Ik zou willen uitgaan van het beeld dat paus Pius XII inspireerde bij het schrijven van de apostolische constitutie *Exsul Familia* (1 augustus 1952). Op de vlucht naar

Egypte ervaart de kleine Jezus samen met zijn ouders de tragische omstandigheid van ontheemden en vluchtelingen, “die wordt gekenmerkt door angst, onzekerheid, ongemak (vgl. Mat. 2, 13-15, 19-23). Helaas kunnen in onze dagen miljoenen gezinnen zich herkennen in deze trieste werkelijkheid. Bijna iedere dag geven de televisie en de kranten berichten over vluchtelingen die vluchten voor honger, oorlog en andere ernstige gevaren op zoek naar zekerheid en een waardig leven voor zichzelf en hun gezin” (*Angelus*, 29 december 2013). In ieder van hen is Jezus aanwezig, die, zoals ten tijde van Herodes, gedwongen werd te vluchten om zich in veiligheid te brengen. Wij worden geroepen om in hun gezichten het gelaat te herkennen van de hongerige, dorstige, naakte, zieke, uitheemse en gevangen genomen Christus, die ons bevraagt (vgl. Mat. 25, 31-46). Als wij Hem herkennen, zullen wij Hem danken dat wij Hem hebben mogen ontmoeten, liefhebben en dienen. De ontheemde mensen bieden ons de gelegenheid tot een ontmoeting met de Heer, “ook als onze ogen moeite hebben om Hem te herkennen: met zijn kleren vol scheuren, zijn vuile voeten, zijn misvormd gezicht, zijn gewonde lichaam, niet in staat onze taal te spreken” (*Homilie*, 15 februari 2019). Wij zijn geroepen om te beantwoorden aan een pastorale uitdaging met de vier woorden die ik heb aangegeven in de *Boodschap voor deze zelfde Dag in 2018*: opnemen, beschermen, ondersteunen en integreren. Hieraan zou ik nu nog zes woordcombinaties willen toevoegen die corresponderen met zeer concrete activiteiten die onderling met elkaar in een relatie van oorzaak en gevolg staan.

Wij moeten *kennen* om te *begrijpen*. Kennis is een noodzakelijke stap naar begrip van de ander. Jezus zelf onderricht dit in de episode over de leerlingen van Emmaus: “Terwijl zij zo aan het praten waren en van gedachten wisselden, kwam Jezus zelf op hen toe en liep met hen mee. Maar hun ogen werden verhinderd Hem te herkennen” (Luc. 24, 15-16). Wanneer men het heeft over migranten en ontheemden blijft men te vaak steken bij cijfers. Maar het gaat niet om cijfers, het gaat om personen! Als wij hen ontmoeten, zullen wij ertoe komen hen te leren kennen. En door hun geschiedenis te leren kennen zullen wij erin slagen te begrijpen. Wij zullen bijvoorbeeld gaan begrijpen dat de onzekerheid die wij lijdend hebben ervaren ten gevolge van de pandemie, een constante is in het leven van de ontheemden.

Het is noodzakelijk *naaste te worden* om te *dienen*. Het lijkt voor de hand te liggen, maar dat is het vaak niet. “Toen kwam een Samaritaan die op reis was, bij hem; hij zag hem en kreeg medelijden; hij trad op hem toe, goot olie en wijn op zijn wonden en verbond ze; daarna tilde hij hem op zijn eigen rijdier, bracht hem naar een herberg en zorgde voor hem” (Luc. 10, 33-34). Angst en vooroordelen - zoveel vooroordelen - doen ons afstand houden van de ander en beletten ons vaak hun “naaste te worden” en hen met liefde te dienen. De naaste benaderen betekent vaak bereid zijn om risico's te lopen, zoals ons zoveel artsen en verplegenden de laatste maanden hebben geleerd. Dit nabij zijn om te dienen gaat verder dan louter plichtsbesef; het grootste voorbeeld heeft Jezus ons nagelaten, toen hij de voeten van zijn leerlingen heeft gewassen; hij heeft zijn kleren afgelegd, heeft geknield en zijn handen vuil gemaakt (vgl. Joh. 13, 1-15).

Om *zich te verzoenen* moeten wij *luisteren*. Dat leert God zelf ons, die door zijn Zoon in de wereld te zenden, naar de jammerklacht van de mensheid met menselijke oren heeft willen luisteren: “Zo zeer immers heeft God de wereld liefgehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven, [...] opdat de wereld door Hem zou worden gered”

(Joh. 3, 16-17). De liefde die verzoent en redt, begint met luisteren. In de wereld van vandaag vermenigvuldigen zich de berichten, maar zijn wij de luisterende houding aan het verliezen. Maar alleen door een nederig en aandachtig luisteren kunnen wij ertoe komen ons werkelijk te verzoenen. Gedurende 2020 heerste er in onze straten stilte. Een dramatische en verontrustende stilte, die ons echter de gelegenheid bood om te luisteren naar de kreet van wie het meest kwetsbaar is, de ontheemden en onze zwaar zieke planeet. En door te luisteren hebben wij de gelegenheid ons met de naaste te verzoenen, met zo veel mensen die wij hebben afgedankt, met onszelf en met God, die nooit moe wordt ons zijn barmhartigheid aan te bieden.

Om te *groeien* is het noodzakelijk *te delen*. Delen was een fundamenteel element van de eerste christengemeente: “De gemeente die het geloof had aangenomen, was één van hart en één van ziel en er was niemand die iets van zijn bezittingen zijn eigendom noemde; integendeel, zij bezaten alles gemeenschappelijk” (Hand. 4, 32). God heeft niet gewild dat de bronnen van onze planeet alleen maar tot nut van enkelen zouden zijn. Nee, dat heeft de Heer niet gewild! Wij moeten leren delen om samen te groeien zonder iemand uit te sluiten. De pandemie heeft ons eraan herinnerd hoe wij allen in hetzelfde schuitje zitten. Dezelfde zorgen en gemeenschappelijke angsten hebben ons nogmaals laten zien dat niemand zich zelf redt. Om werkelijk te groeien moeten wij samen groeien en wat wij hebben, delen, zoals de jongen die Jezus vijf gerstebroden en twee vissen aanbood... En die waren voldoende voor vijfduizend mensen! (vgl. Joh. 6, 1-15).

Wij moeten hen *erbij betrekken* om hen te kunnen *ondersteunen*. Zo heeft Jezus immers met de Samaritaanse vrouw gedaan (vgl. Joh. 4, 1-30). De Heer nadert, luistert naar haar, spreekt tot haar hart om haar vervolgens naar de waarheid te leiden en haar te veranderen in een verkondigster van de blijde boodschap: “Komt eens kijken naar een man die mij alles heeft verteld wat ik gedaan heb! Zou Hij soms de Messias zijn?” (v. 29). Soms verhindert het elan om de ander te dienen het om diens rijkdom te zien. Als wij werkelijk de mensen aan wie wij hulp bieden, willen ondersteunen, moeten wij hen erbij betrekken om de hoofdpersonen van hun eigen verlossing te worden. De pandemie heeft ons eraan herinnerd hoe wezenlijk medeverantwoordelijkheid is en dat het alleen met de bijdrage van allen - ook van vaak ondergewaardeerde groepen - mogelijk is de crisis het hoofd te bieden. Wij moeten “de moed vinden nieuwe ruimtes te openen waar allen zich geroepen kunnen voelen en we nieuwe vormen van gastvrijheid, broederschap en solidariteit mogelijk kunnen maken” (*Overweging op het Sint-Pietersplein, 27 maart 2020*).

Het is noodzakelijk *samen te werken om op te bouwen*. Dat is wat de apostel Paulus zijn gemeente van Korinthe aanbeveelt: “Broeders, ik doe een beroep op u in de naam van onze Heer Jezus Christus, weest alleen eensgestemd, laat er geen verdeeldheid onder u zijn; weest volkomen een van zin en een van gevoelen” (1 Kor. 1, 10). Het Rijk van God opbouwen is een gemeenschappelijke plicht van alle christenen en daarom is het noodzakelijk dat wij leren samenwerken zonder ons te laten verleiden door jaloersheid, onenigheid en verdeeldheid. En in de huidige context dient te worden benadrukt: “Dit is niet de tijd van egoïsme, omdat de uitdaging waarvoor wij staan, ons allen verenigt en geen onderscheid tussen mensen maakt” (*Boodschap Urbi et Orbi, 12 april 2020*). Om het gemeenschappelijk huis te beschermen en het steeds meer te laten lijken op het oorspronkelijke plan van God,

moeten wij ons ervoor inzetten de internationale samenwerking, de wereldwijde solidariteit en de plaatselijke inzet te waarborgen zonder iemand uit te sluiten.

Ik zou willen afsluiten met een gebed geïnspireerd door het voorbeeld van de heilige Jozef, in het bijzonder toen hij gedwongen werd naar Egypte te vluchten om het Kind in veiligheid te brengen.

Vader, U hebt aan de heilige Jozef toevertrouwd wat U als het kostbaarste had: het Kind Jezus en zijn moeder om hen te beschermen tegen de gevaren en de bedreigingen van de boosaardigen.

Geef ook ons dat wij zijn bescherming en hulp ervaren. Maak dat hij die het lijden heeft ondervonden van wie vlucht ten gevolge van de haat van de machtigen, al de broeders en zusters kan sterken en beschermen die, voortgedreven door oorlog, armoede en nood, hun huis en land verlaten om als vluchtelingen naar veiligere plaatsen op weg te gaan.

Geef hen op zijn voorspraak de kracht om verder te gaan, troost in droefenis, moed in de beproeving.

Geef aan wie hen opneemt, iets van de tederheid van deze rechtschapen en wijze vader, die Jezus heeft liefgehad als zijn ware zoon en Maria op de tocht heeft gesteund.

Moge hij die het brood verdiende met zijn handen, zorgen voor hen die het leven alles heeft ontnomen, en hun de waardigheid van een werk en de rust van een huis geven.

Dat vragen wij U door Jezus Christus, uw Zoon, die de heilige Jozef door te vluchten naar Egypte in veiligheid bracht, en op voorspraak van de Maagd Maria, die hij als trouwe echtgenoot volgens uw wil liefhad. Amen.

Rome, Sint Jan van Lateranen, 13 mei 2020, gedachtenis van de heilige Maagd Maria van Fatima.

Franciscus